

13 Mayıs 2014 tarihinde Manisa`nın Soma İlçesi`ndeki yeraltı kömür ocağında meydana gelen ve 301 maden emekçisinin ölümüne neden olan Soma katliamıyla ilgili Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği hazırladığı rapor 18 Eylül 2014 tarihinde düzenlenen bir basın toplantısı ile açıklandı.

Basın açıklamasında “Çok açıktır ki Soma`da yaşanan felakete, şirketin "ne pahasına olursa olsun, maliyeti düşürme ve üretimi kesintisiz sürdürme" politikası neden olmuştur. Görünen tablodan yalnızca bu şirket sorumlu olamaz. Bu üretim modelini yaratan, kömür madenleri ve linyit sahalarını ihalelerle devredenler ve denetim sorumluluklarını yerine getirmeyenler de yaşanan iş cinayetlerinden birinci derecede sorumludur." İfadelerine yer verildi. Basın açıklamasının tam metni aşağıda verilmiştir.

TMMOB SOMA MADEN KAZASI RAPORU BASIN AÇIKLAMASI

13 Mayıs 2014 tarihinde Manisa`nın Soma İlçesi`ndeki yeraltı kömür ocağında meydana gelen faciada, aralarında 5 maden mühendisinin de bulunduğu 301 maden emekçisi yaşamını yitirmiştir. Meydana gelen facia; Dünya madencilik tarihinin en acı olaylarından biri olarak kayıtlara geçmiştir. Söz konusu olay, yirmi birinci yüzyılın en büyük maden kazası olarak nitelenmekte olup, içinde bulunduğumuz yüzyılda böylesi bir facianın yaşanmış olması, Dünya madencilik çevreleri tarafından şaşkınlıkla karşılanmıştır.

Raporun daha detaylı ve sağlıklı yazılabilmesi için, ilgili Bakanlıklardan olayın meydana geldiği yeraltı ocağında inceleme yapma talebimiz kabul görmemiştir. Bu konuda TMMOB ve TTB yasal hakkını kullanarak kararın iptalini isteyecektir.

Facianın yaşandığı Eynez Sahası Karanlıkdere mevkiindeki IR 4009 ruhsat numaralı yeraltı kömür ocağının ruhsatı, bir kamu kuruluşu olan TKİ`ye aittir. Bununla beraber, söz konusu ocaktan kömür üretimi işi "hizmet alım sözleşmesi" kapsamında özel bir firmaya ihale edilmiştir.

Olay, henüz bütün yönleriyle aydınlatılamamıştır. Ancak, ocaktaki kömür damarlarının kendiliğinden yanmaya müsait olduğu, hem bilimsel çalışmalarla belirlenmiş hem de pratikte yaşanan pek çok olayla eskiden beri bilinmektedir. Eldeki mevcut veriler, ölüm nedenleri ve tanık ifadeleri; olayın, kömürün kızışması (oksidasyonu) sonucu meydana geldiğini göstermektedir. Olayın, galeride kesilen fay atımlarıyla ezilmiş ve parçalanmış durumda olan kömür pasajlarının oksijenle sürekli teması sonucu kızışması ile daha önce çalışılan ve kömürü tam olarak

alınamayan bölgede (eski imalat) oluşan yangının istenmeyen bir şekilde ana galeriye ulaşması sonucunda meydana gelmiş olması ihtimal dahilindedir.

Saat 14.30-15.00 civarlarında fark edilen olaya müdahale edilmeye çalışılmış, sorunun ciddiyetinin arttığı anlaşıldığında komşu işletmelerden destek talep edilmiştir. Saat 17.00 civarında, hava giriş tarafındaki çok sayıda işçinin ocaktan çıkışının sağlanmasının ardından, hava yönü tersine çevrilmiş, bu arada ulusal düzeyde kurtarma ekipleri de ilçeye yönlendirilmiştir. Kurtarma çalışmaları sonucunda, 301 madenciye cansız olarak ulaşılmıştır.

İlk açıklamalarda trafo patlaması olarak belirtilen ve olağan bir kaza izlenimi verilmeye çalışılan felaket, boyutları itibari ile ülkemizde yaşanan en büyük "iş cinayeti" durumundadır. Facia, hem "madencilik" hem de "işçi sağlığı ve güvenliği" alanında son 12 yıldır ağırlaştırılmış bir biçimde sürdürülen "özelleştirme", "piyasalaştırma" ve "taşeronlaştırma" politikalarının çöktüğünü göstermektedir.

Çok açıktır ki Soma`da yaşanan felakete, şirketin "ne pahasına olursa olsun, maliyeti düşürme ve üretimi kesintisiz sürdürme" politikası neden olmuştur. Görünen tablodan yalnızca bu şirket sorumlu olamaz. Bu üretim modelini yaratan, kömür madenleri ve linyit sahalarını ihalelerle devredenler ve denetim sorumluluklarını yerine getirmeyenler de yaşanan iş cinayetlerinden birinci derecede sorumludur. Bu model, 3-5 firmanın ve bunlara bağlı çalışan "dayıbaşı taşeronlarının" çıkarına ve binlerce işçinin kölelik koşullarında çalıştırılması pahasına ne ekonomik olarak ne de vicdani olarak sürdürülemez. Türkiye`de kömür madenciliğinin mevcut koşullarda sürdürülmesi, göz göre göre iş cinayetlerine davetiye çıkarmaktır.

13 Mayıs günü meydana gelen facianın yaşandığı saha, 2006 yılında hizmet alım sözleşmesi ile önce bir firmaya verilmiştir. Firma, bu ocakta yılda ancak 1.5 milyon ton maksimum üretim yapılabileceğini, bu üretimin gerçekleştirilebilmesi için de toplamda 800 işçi istihdamının mümkün olabileceğini TKİ kurumuna rapor etmiştir. Üretim sırasında kömürün yanıcı olması ve güvenli işletme maliyetinin yüksek olması nedeniyle firma, rödovans ön ödemesini yakarak sahadan çekilmiştir. Aynı sahanın, 2009 yılında Soma Kömürleri A.Ş.`ne devri yapılmıştır. Soma Kömür A.Ş.`nin en az 1.5 milyon ton/yıl üretim yaparak 10 yılda belirlenen alandaki kömürü üretmesi planlanmıştır. Soma Kömür AŞ. üretimi hızla arttırmış ve 2009 yılında 230 bin ton olan üretim 10 kattan fazla arttırılarak 2010 yılında 2,6 milyon tona yükseltilmiştir. Üretimdeki hızlı artış, daha sonraki yıllarda da devam etmiş ve 2012 yılında 3,8 milyon ton düzeyine kadar ulaşmıştır. İşçi sayısı da 3.000`lere ulaşmıştır. Son dört yılda yaşanan hızlı üretim artışları son derece çarpıcıdır. Söz konusu üretim düzeyine bu kadar kısa süre içerisinde çıkılmasının sahanın fiziksel dengelerini olumsuz yönde etkilemiş olabileceği hususu ciddiyetle ele alınmalıdır. Gerekli emniyet yatırımları yapılmaksızın eski havalandırma ve galeri alt yapısıyla sırf kâr amacı güdülerek çok yüksek üretim seviyesine çıkılmış ve çalışanların hayati önemdeki emniyet tedbirleri ihmal edilmiştir.

Ayrıca, ocakta, görece dar bir alanda çok fazla pano aynı anda çalışılmış, üretim zorlaması ve emek yoğun çalışma nedeniyle panolardaki işçi sayısı giderek artış göstermiş, dolayısıyla kaza riski de hızla yükselmiştir.

Kömür madenciliğinin en zoru, Soma Havzası gibi, kendiliğinden yanmaya elverişli olan ve metan içeren kömür yataklarında yapılanı olup bu tür yataklarda havza bütünüyle planlanmalı, bilim ve teknolojiden en üst düzeyde yararlanarak tek elden işletilmelidir. Oysa "havza" niteliğinde olan maden sahaları; ülkemizde belli belirsiz rezervler üzerinden üretim hedefleri konularak hizmet alımı ve/veya taşeronlaştırma yoluyla işlettirilmektedir. Yaşananlar bize göstermektedir ki; Soma faciası ve benzeri çok ölümlü kazalar adı "özelleştirme" olmaksızın, özelleştirme araçları olarak devreye sokulan hizmet alımı ve/veya taşeronlaştırmanın sonucudur.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin temel amacı, işyerinde çalışan tüm işçilerin hiçbir koşulda kazaya uğramayacağı bir ortamın yaratılmasını ve kazaya neden olabilecek tüm koşulların iş ortamından bertaraf edilmesini sağlamaktır.

Türkiye`de işçi sağlığı ve iş güvenliği sisteminin yaşama geçirilmesi için oluşturulmuş olan mevzuat sistemsel sorunları çözecek yeterlilikte ve nitelikte değildir. Uygulanamayan, her şeyin kağıt üzerinde kaldığı bir işçi sağlığı ve iş güvenliği sisteminin yürütülebilmesi mümkün değildir. 6331 Sayılı Yasa ile işverene verilen işçi sağlığı ve güvenliği hizmetlerini ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden satın alabilme hakkı, özünde işçi sağlığı ve güvenliği sisteminin de taşeronlaştırılması demektir.

Soma faciasının temel nedenlerinden biri de, bilgi ve teknoloji üretemeyen sistemin, dünya piyasaları ile rekabet

edebilmenin en kolay yolu olarak, ucuz ve güvencesiz emek üzerinden üretim yaptırmayı model olarak benimsemiş olmasıdır. Türkiye`de uygulanan ekonomik sistem, sermaye birikim koşullarına ve madencilik sektörünün özgün yapısına bakıldığında, yapısal olarak "kaza" üreten bir sistemdir. Büyüme ve küresel piyasalarla rekabet edebilme adına uygulanan üretim zorlaması, uzun çalışma saatleri, işçi maliyetlerinin düşürülmesi, bir maliyet unsuru olarak görülen işçi sağlığı ve iş güvenliğinden yapılan fedakarlıklar; daha kötü çalışma koşullarını ve kazaları beraberinde getirmekte, sonrasında yaşananlar ise kalkınma için bu koşullara katlanılması gerektiği söylevine, işin fıtratına bağlanmaktadır. Soma faciası, tüm bu dinamiklerin yaşandığı acılarla yüklü, olumsuz bir tablodur.

Facia sonrası, tepkileri azaltmak için her zaman olduğu gibi suçlu ve kurban arama süreci başlamıştır. Kazanın akabinde Başsavcının, "gözaltına alacağımız herkes işçilerle birlikte öldü" beyanı ile ölen mühendisleri işaret etmiş olması, sistemin yaratmış olduğu bu facianın, sadece birkaç mühendise yüklenerek çözümlenmek istenilmesi ve sistemden kaynaklı sorunların örtülmek istenilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, Soma Kömür İşletmeleri A.Ş., TKİ, MİGEM, ETKB, ÇSGB ve Hükümetin yaşanan faciadaki sorumluluklarını ortadan kaldırmamaktadır.

Kuşkusuz facianın oluş nedenlerinin ortaya konulması, sorumlulukların belirlenmesi, bundan sonra olabilecek facialarının önlenmesi için önemlidir, ancak yeterli değildir. İş kazaları ve meslek hastalıklarının önüne geçilebilmesi için bundan sonra işyerlerinde "önce insan, önce sağlık ve önce iş güvenliği" anlayışı yerleştirilmeli, tüm süreçlerde öncelik işçi sağlığı ve iş güvenliğinde olmalıdır.

301 maden emekçisinin yaşamını yitirmesine neden olan ve yirmi birinci yüzyılın en büyük maden katliamı olarak nitelenen Soma faciası, ülkemizde büyük acılara neden olmuştur. Birlik olarak sorumluluğumuz ve görevimiz, kazanın nedenlerini en net ve somut biçimde kamuoyuna sunmaktır.

Kamuoyunun ihtiyacı olan detaylı bir teknik raporun hazırlanması, faciaya neden olan teknik ihmal ve hataların net olarak tespit edilebilmesi için; ocağa girilebilmesi, istenen bilgi, belge ve kayıtların Birliğimizle paylaşılması gerekmektedir. Ama bugün için kesin olan şudur; bu kadar işçimiz ve meslektaşımızın canına mal olan katliamın temel nedeni, 80`li yıllardan itibaren sürdürülen ve AKP hükümeti tarafından da kılavuz edinilen emek düşmanı neoliberal politikalar ve uygulamalarıdır.

Hükümet yetkililerinin, "bu işin fıtratında vardır" söylemleri, bilimin ve tekniğin karşısında aldıkları pozisyonu özetlemekte olup, hükümet; 301 vatandaşın can güvenliğini sağlayamadığı için hukuki ve vicdani sorumluluk ilkeleri gereği istifa etmelidir.